

Szent László uralkodása

(1077-1095)

Trónviszály

Lászlónak uralkodása kezdetén szembe kellett néznie Salamonnal, aki 1063 és 1074 között uralkodott és szerette volna újra magához kaparintani a hatalmat. Salamont támogatta IV. Henrik német-római császár is. László szövetséget kötött IV. Henrik ellenfelével, Rudolffal. Így a VII. Gergely pápa és IV. Henrik között kirobbant investitúra harcban László gyakorlatilag a pápa támogatójának számított. Mikor a császár 1081-ben megtámadta Rómát Salamon végképp elvesztette minden reményét a trón visszaszerzésére, így kénytelen volt Lászlóval békét kötni.

Az egyház támogatása

László birtokadományokkal is támogatta a hazai egyházat, szervezetileg is fejlesztette, ugyanakkor teljes ellenőrzést és felügyeletet gyakorolt felette. Uralkodása idején kapott lendületet a káptalani és az esperesi hálózat kiépítése. Az ő nevéhez fűződik a magyar katolikus egyház első szentjeinek kanonizálása. 1083-ban szentté avatták Gellért püspököt, Istvánt és Imre herceget. Ennek külpolitikai jelentősége is volt, mivel ez kiemelte a magyarság keresztény voltát, ami megakadályozhatta, hogy a német birodalom úgynevezett "szent háborút" indíthasson Magyarország ellen.

Külpolitika

Az ország megerősödése lehetővé tette a külső terjeszkedést is. László 1085-ben és 1091-ben legyőzte a besenyőket és a kunokat, 1091-ben elfoglalta Horvátországot. Jó viszonyt alakított ki az Orosz Nagyfejedelemséggel. Rendezte viszonyát a Német-Római Császársággal, sőt 1092-ben szövetséget is kötött IV. Henrikkel.

Törvények

- *Magántulajdon védelme*: elsősorban a világi és egyházi tulajdon védelmét jelentette, de kiterjedt a közrendűek és a szolgák egymás közötti tolvajlásaira is. (Az alsó határt egy tyúk értékében határozta meg és a közrendűeket azért halállal sújtotta. Lopás esetén megszüntette a templom nyújtotta menedéket.
- A 11. század második felére tömegessé vált a lesüllyedt szabadok és a szökött szolgák kóborlása az országban (a lopásokat is elsősorban ők követték el). A kíméletlen törvények célja az volt, hogy gátat vessenek a tömeges kóborlásnak.
- Megjelentek a billogosok (a király bírái) és a megyei szervezetek, akiknek feladata a tolvajok kíméletlen üldözése volt.
- László rendelkezett a hiteles tanúk meghallgatásáról, a vádlott bűnösségének bizonyítására bevezette az istenítéletet (a tüzes vas próbáját).

Könyves Kálmán uralkodása

(1095-1116)

Harc a hatalomért

László halála után újabb harc kezdődött a trón megszerzéséért, ezúttal I. Géza fiai, Kálmán és Álmos között. Ennek megoldásaként *1096-ban* kompromisszumot kötöttek, melynek értelmében Kálmáné lett a trón, Álmos pedig ducatumot kapott. Ezzel azonban Álmos nem érte be és V. Henrik német-római császárhoz fordult segítségért, aki *1108-ban* hadjáratot is indított Magyarország ellen, amely azonban kudarccal végződött. Álmos újabb puccskísérletére válaszul Kálmán megvakította őt és fiát, Bélát, amivel saját fiának (Istvánnak) biztosította a trónt.

Külpolitika

Kálmán aktív külpolitikát folytatott. Kijáratot szerzett az Adriai-tengerhez és *1102-ben* Tengerfehérvárott horvát királlyá koronáztatta magát (ezt a címet a magyar királyok egészen *1918-ig* viselték, vagyis perszonálunió jött létre a két ország között). *1105-ben* sikeres háborút viselt Bizánc és Velence ellen Dalmácia birtoklásáért. A dalmát városokat (Zára, Sebenico, Spalao, Trau) megerősítette és kiváltságokat adott a számukra. A báni hatáskört kiterjesztette Horvátországra és Dalmáciára. *1106-ban* a dalmáciai hódítás pápai elismeréséért Kálmán lemondott a királyi investitúra jogáról. Nem volt ilyen sikeres az orosz fejedelmek belviszályába való beavatkozása. Vezetett még hadjáratokat Dél-Itáliába, Ausztriába és Morvaországba.

Törvények

- Kálmán is fellépett a tolvajlás és a kóborlás ellen, törvényei azonban enyhébbek voltak, mint Lászlóéi. Visszaállította a templom menedéknyújtását, eltörölte a rögtöni megvakítást, illetve a bűnösség bebizonyítása esetén halálbüntetés helyett alkalmazta.
- A birtokviszonyokat illetően rendelkezett arról, hogy az egyházi birtok visszavehető. A magánbirtoklásban különbséget tett a Szent István által és a később adományozott birtok örökölhetősége tekintetében: az előbbit a birtokszerző nemzetsége örökli, az utóbbi esetben fiú, vagy fivér hiányában visszaszáll a királyhoz.
- Egyházi rendelkezések: megtiltotta az ispánoknak, hogy az egyház felett hatalmat gyakoroljanak; a cölibátust csak a második házasság esetén érvényesítette; a boszorkányokról szóló dekrétumában tagadja azok létezését.
- A zsidóknak megtiltotta a keresztény szolgák adás-vételét, ellenben megengedte nekik a birtokszerzést, és lakhelyeiket a püspöki székhelyekre korlátozta.
- Kálmán szabályozta a kereskedelmet is. Meghatározta a zálogadás és a tanúállítás módozatait, és nagyobb érték esetén elrendelte a pecsétes írás kötelezettségét.

Ajánlott irodalom:

Gerics József: Iudicium Dei a magyar állam XI. századi külkapcsolataiban In. Mezey László /szerk./ Athleta Patriae. Tanulmányok Szent László történetéhez Bp., 111-134. oldal

Györffy György: A "lovagszent" uralkodása. Történelmi Szemle 1977. 533-564. oldal

Kristó Gyula: Magyarország története 895-1301. Bp., 1998.